

İnsancıl Yaklaşımda Öğrenme İrfan ERDİN 260-269

- Kaynak II; Eğitim Psikolojisi

Yazar;B.YEŞİLYAPRAK

Hazırlayan;İrfan ERDİN 2005-2006

Ders Sor.; Doç. Dr. Nasip DEMİRKUŞ ,

- 1-Önce Soruları Tıklayın Yanıtlamaya Çalışın.
- 2-Verdiğiniz Yanıtların Şıklarını Kenara Yazın.
- 3-Sonra Yanıtlarınızı Kontrol Ediniz.
- 4-Yanlış Yanıtları Muhakeme Ediniz.
- 5-Gösteriyi İzleyin Tekrar Aynı İşlemi Yapınız.

İnsancıl Yaklaşımında Öğrenme

- Bireyi diğerlerinden farklı kılan ve ona özgü olan duygulan, algıları, inançları ve amaçları ile ilgilenen insancıl psikolojinin üç önemli ismi Combs, Rogers ve Maslov'dur.
- Yirminci yüzyılın ikinci yarısında, Gestalt yaklaşımından geniş ölçüde yararlanan ve aynı zamanda "insanı merkez alan", Varoluşçuluk Felsefesi görüşlerini benimseyen insancıl yaklaşım bu alanda "üçüncü güç" olarak adlandırılmaktadır.
- Hümanist psikologlar, özellikle insanı görüş açısından gerek davranışçılardan, gerekse psikanalistlerden ayrılırlar. Öyle ki, davranışçılara göre insan çevresel uyarıcılara mekaniksel tepkiler veren bir varlıktır. Doğuştan ne iyi, ne kötü olan ve çevreye göre biçimlenen bir yapıdadır.

- Psikanalistler, insanın tepkilerinin nedenlerini daha derinde ararlar da, bireyi iç-tepileri ve bilinç altının yönlendirdiğini savunurlar. Freud'a göre, insan doğası doğuştan şiddet, saldırganlık gibi olumsuz dürtülere sahiptir.
- Oysa hümanist psikologlar, insanın doğuştan iyi olumlu bir potansiyele sahip ve hızını içten alan bir varlık olduğunu ve yaşam boyu kendini geliştirme amacına yönelik olarak etkinlikte bulunduğunu kabul ederler.
- İnsancıl yaklaşım kaynaklarda benlik kuramları, kendini gerçekleştirme kuramları veya fenomenolojik kuramlar gibi adlarla da bilinmektedir. İnsan doğasına iyimser bir bakış özelliği taşıyan bu yaklaşımın temelini benlik kavramı oluştur-maktadır

Benlik Kavramı

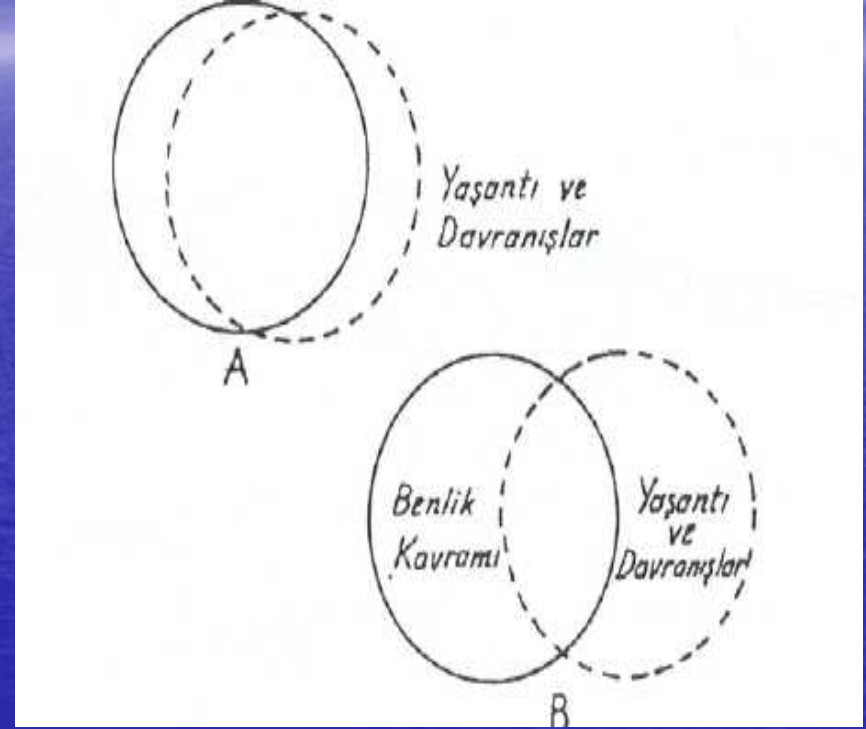
- Benlik kavramı ya da benlik bilinci kendimizle ilgili bütün düşünceler, algılar, duygular ve değerlendirmelerin tümünün etkileşiminden doğan genel bir algıdır. Benlik;
- Ben neyim?
- Ben ne yapabilirim?
- Benim için neler değerlidir?
- Hayatta ne istiyorum?
- Sorularının yanıtlarını içermektedir, ilk iki madde **gerçek benliğe**, son iki madde, erişilmek istenen moral düzeyi, gerçekleştirilmek istenen istek, Özlem ve emelleri gösteren **ideal benliğe** aittir. Gerçek benlik öz **ben**, ideal benlik ise **benlik ta-sarımı** olarak da bilinmelidir.

- Benlik yaşantılar sonucunda gelişmektedir. Bireyin bedeni ile ilgili gereksinme-lerden kaynaklanan dürtüleri öz benini oluşturmaktadır. Kendisiyle çevresinde bulunan kişilerin ilişkileri sonucunda bireyin kendi benliğini algılayışı ise fenomenal benliği oluşturur. Bireyin yeme, içme, cinsel gereksinimler gibi içsel yaşantıları Öz ben iken; erkek/kız, esmer/sarışın gibi özellikler ile iyi, kötü, güzel, çirkin gibi değerler de fenomenal benliğe aittir. Fenomenal benlikte gerçeklik, tutarlılık, de-vamlılık ve istikrar vardır. Birey kendini başarılı görüyorsa başarılı olur, iyi ve geçimli görüyorsa iyi ve geçimli olabilecek davranışlar arar.

- Şekil: A bölümünde benlik tasarımı ile öz benî, yani gerçek düşünce, du-yuş ve davranışları birbirine az çok yaklaşıp olan uyumlu bir kişilik gösterilmek-te; B'de ise duyuş, düşünce ve davranışları benlik tasarımı-dan çok ayrılık gös-teren uyumsuz bir kişilik sembolize edilmektedir. Böyle bir kişi bağdaşmazlık içinde ve kaygılı bir durumda olur.
- - Örneğin; "Çalışmam gerek ama bir türlü derse oturmak istemiyorum."
- "Derslerime devam etmeliyim ama arkadaşlarım isteyince dayana-mayıp, onlarla gidiyorum."
- İnsancıl yaklaşıma göre benlik ve diğer kişilik özellikleri ile öğrenme arasında ya-kın bir ilişki vardır. Bu bakımdan çocukların küçük yaşlardan itibaren sağlıklı ve olumlu bir benlik geliştirmelerine yardımcı olunmalıdır. Çünkü, öğrenci kendini akademik yönden yeterli görüyorsa, bunu kanıtlamak için çalışır ve başarılı olur.

Şekil: Uyumlu ve Uyumsuz Kişilik

Öğrenci-Öğretmen İlişkisi

- İnsancıl yaklaşıma göre ruh sağlığı, insanın bütün halinde işleyişiyle gelişmektedir. Rogers (1969) saygı, empatik anlayış, güven, ödüllendirme ve özgür-lügün olduğu bir sınıf ikliminin sağlıklı bir öğrenme ortamı olduğunu, bu ortamın
- Öğrencinin bir bütün olarak gelişmesini sağlayacağını ve öğretmenin de bu durumu kolaylaştırıcı bir role sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Güvenli bir sınıf ortamında köklü davranış değişiklikleri gerçekleşmektedir. Bu güvenli ortamın vazgeçilmez üç temel niteliği bulunmaktadır. Bunlar insana karşı koşulsuz saygı, empatik anlayış ve dürüstlüktür.

- Koşulsuz saygı, okulda veya sınıfta öğrencinin insan olarak kendinin ortaya koyduğu davranış ve başarıdan daha önemli olması ve insanın değerinin buna bağlı olmadan sadece kendisine bağlı olmasıdır. Bunu bir öğretmenin veya eğitimcinin kazanabilmiş olması, kendi kişiliğini yöneten sonsal değer olarak benliğinde Özümsemiş olması her şeyin başında gelmektedir. Öğretmen Öğrencisine saygı duymayı öğrenmiş olmalıdır.

- Empatik anlayış koşulunda ise öğretmen veya eğitimcinin, öğrencisinin çevreyle ve insanlarla olan ilişkisinde yer alan yaklaşım tarzını, onun öznel gerçeğiyle kavrayabilmiş ve anlayabilmiş olmasıdır. O öznel gerçek ki kişinin esas gerçeğidir ve davranışlarını yöneten o gerçektir. Öznel gerçeğin de merkezi, kişinin kendisi hakkında geliştirdiği "benlik tasarımı"dır. Öğretmenin, öğrencisinin sergilediği yanlış davranışlarının temelinde kişinin kendi kendine özgü bir tutarlık içinde davrandığını bilmesi, o tutarsızlıkları ve yanlışlıkları düzeltirken koşulsuz saygı ilkesiyle davranması gerekmektedir.

- Dürüstlük ilkesi bundan önceki iki ilkenin gerçekçi bir sevgiye dönüşmesini sağlamaktadır çünkü Öğretmen öğrencisiyle olan İlişkilerinde, onu ve davranışlarını değerlendirirken, öğrencisinin öznel gerçeği karşısında nesnel gerçeklerin neler olduğunu göstermede saydam ve içten bir tutum sergilemek zorundadır. Onun yanlışlarını hoş görünürken yanlışın mutlaka düzeltilmesi gerektiğini de açık seçik bir biçimde öğrencisine kavratması gerekmektedir. Yanlış düzeltirken sadece doğruyu pekiştirmiş olmasının, yanlışın düzeltilmesini sağlamadığını görürse, gerektiğinde cezaya başvurmak zorunda kalabilir. Ama bütün bunla/i yaparken öğretmenin sınıftaki veya eğitimcinin okuldaki varlığının yıkıcılık değil yapıcılık olduğunu, öğrencisinin mantık ve duygularına aynı ölçüde değer vererek sezinletmesi önemlidir.
- Bu üç koşulun uygulandığı bir ortamda yetişmiş bir kimsenin kendini tanıması,
- Anlaması, kendi kendisi olması, yeteneklerini denemesi söz konusu olduğu gibi diğer insanları da kabul etmesi, onlara koşulsuz saygı, empatik anlayış göstermesi ve dürüst olması sağlanabilmekte.

•Rogers'a göre öğrenme ortamında öğretmenin göz önüne alması gereken önemli noktalar vardır ve bunlar aşağıda beş ilke olarak özetlenmiştir.'?

1. İnsanda doğal bir öğrenme isteği vardır. Bu, insancıl eğitimin temel varsayımıdır. İnsancıl yaklaşımın uygulandığı sınıfta, öğretmenin ya da programın öğrencinin ne Öğreneceğine karar verdiği geleneksel sınıfların tersine, çocuk-ların meraklarını gidermeleri sağlanır ve onlara çevrelerinde kendileri için ne-yin önemli ve anlamlı olduğunu keşfetme özgürlüğü verilir.
2. Öğrenilen konu öğrencilerin gereksinme ve amaçlarına uygun olarak algılandığında, **anlamlı öğrenme** gerçekleşir, öğrenme anlamlı olduğunda, öğrenci-ler en iyi ve en hızlı şekilde öğrenirler. Örneğin bir öğrenci oyunlardan hoş-landığı İçin, bir bilgisayarın nasıl çalıştığını çabuk öğrenebilir. Öğrenme ama-ca yönelik olduğunda ve kişinin bilme gereksinmesi karşılandığında, Öğrenci motive olmaktadır.
3. Öğrenme tehditin ve hata yapma korkusunun olmadığı özgür ve demokratik bir ortamda gerçekleşir. Öğrenciler, yeteneklerini sınaya bildiklerinde, yeni deneyimler kazanabilmek için uğraştıklarında, eleştirilmeksizin yanlışlar ya-pabildiklerinde öğrenme süreci etkili olmaktadır.

4. Öğrenme, öğrencinin kendisi tarafından başlatıldığı ve öğrencinin hem bilişsel hem duyuşsal yönlerini içerdiğinde anlamlı ve kapsamlı olur. Burada öğrencinin dikkati önemlidir ve öğrencilere bağımsız ve kendine güvenli olmayı öğretmektedir. Bunun yanı sıra öğrenme kişinin bilişsel, duyuşsal kısaca tüm yönlerini içerdiği zaman öğrencinin öğrenme isteği artmaktadır.
5. Rogers tarafından öne sürülen son ilke ise toplumsal olarak yararlı Öğrenmenin, Öğrenme süreci hakkında öğrenme olduğu şeklindedir. Bugün, değişim yaşam gerçeğimin merkezini oluşturmaktadır. Birey için değişen dünyada gereksinmelerini karşılayacak öğrenmeleri gerçekleştirmek önemlidir ve ona yeni koşullara uyum sağlamada yardımcı olunmalıdır. Önemli olan öğrenmeyi öğretmektir.

Öğretmenlerinizi bu ölçütler açısından değerlendiriniz* Sonra da, bir öğretmen ! adayı olarak kendinizi değerlendirmeye çalışınız...

İnsancıl Eğitimin İlkeleri

- İnsancıl yaklaşımı benimseyen bir öğretmenin benimsemesi, tutum ve davranışlarına yansıtması gereken temel ilkeler vardır. Bu ilkeler aşağıda özetlenerek verilmiştir.
1. "İnsanın tek ve temel güdüsü kendini gerçekleştirme gereksinmesinden kaynaklanmaktadır." Daha iyiyi, daha mükemmeli elde etmeye yönelik birey, kendisi için neyin iyi olduğunu bilir. Bunun için ona seçenekler sunmak, seçim hakkı tanımak kısaca ona güvenmek gerekmektedir.
 2. "Davranış bozuklukları, güvensizlik sonucunda ortaya çıkmaktadır." Gerçek-te, doğası gereği iyi olan insan normal koşullar altındayken benliği geliştiren davranışlar ortaya koymaktadır. Ancak bir tehdit ve güvensizlikle karşılaştığında, birey benliği koruyucu davranışlar sergilemektedir. Böyle durumlarda saldırganlık, gerçeği yadsıma ve çarpıtma gibi davranış bozuklukları söz konusu olmaktadır,
 3. "İnsan hem reaktif, hem de aktif bir yaratıktır", insanın davranışları hem dış uyarıcılar hem de kendi iç dünyası tarafından saptanmaktadır. Gelişimini bu şekilde sürdüren birey geçmiş yaşantılarını değerlendirme, yeniden düzenleme ve yaşamına yön vermede aktif bir roledir ve kendi kaderini kendi belirleyebilecek bir güce sahiptir.

4. "İnsanın davranışlarını, kendi öznel gerçeği tayin etmektedir". Kişi içten ve dıştan gelen uyarıcıları, kendine özgü ve farklı bir gerçekle algılar ve kendi verdiği anlama göre bunlara tepki verir. Her davranışın (kimine göre mantıklı, kimine göre mantık dışı) gerisinde, o kişiye özgü bir mantık bulunur ve bu-nu da kişinin geçmiş yaşantıları tayin eder ve kişi yeni yaşantıları eski yaşantıları çerçevesinde özümser.
5. "İnsanın davranışlarını tayin eden en önemli gerçek, onun kendini algılayış biçimidir." Kişi kendini nasıl görüyorsa öyle davranmaktadır. Dış dünyadaki nesnel gerçeklere, kendi gereksinme ve beklentilerine göre anlam yükleyen bireyin davranışlarının nedenlerini anlayabilmek ve yordayabilmek için, onun benlik tasarımını bilmek ve olup bitenlere onun algısal çerçevesiyle bakabilmek gerekmektedir.
6. "İnsan davranışlarını değiştirmek için önce onun öznel gerçeğini değiştirmek gerekmektedir". Bizim gereksinme ve inançlarımızla tutarlı olan yaşantılar bir anlam kazandığı ve algılandığı için, benlikle tutarlı olmayan veya benliğin anlam vermediği yaşantılar davranışlarda bir değişikliğe neden olmamaktadır. Gereksinmelerimiz ve inançlarımız tehdit altında olduğu zaman gerçekleri algılamamız zorlaşmakta ve gerçeğe uygun davranış değişikliği gerçekleştirememekteyiz. Güvenli bir ortamda olan kişi öznel gerçeğini, özümsemiş yeni gerçeklerle yeniden organize ederek daha uyumlu ve gerçeklerle tutarlı davranışlar ortaya koyabilmektedir.

Maslow'un Temel Gereksinimler Hiyerarşisi

İnsancıl yaklaşımın önemli isimlerinden Maslow "Kendini Gerçekleştirme" kavramını öne sürerek, ortam uygun olduğunda her insanın gizil güçlerinin farkına varacağını ve kendini gerçekleştireceğini savunmaktadır. Kendisi, sağlıklı bir kişiliğin gelişebilmesi için gerekli olan gereksinimlerin oluşturduğu piramit biçiminde bir hiyerarşiden söz etmektedir.

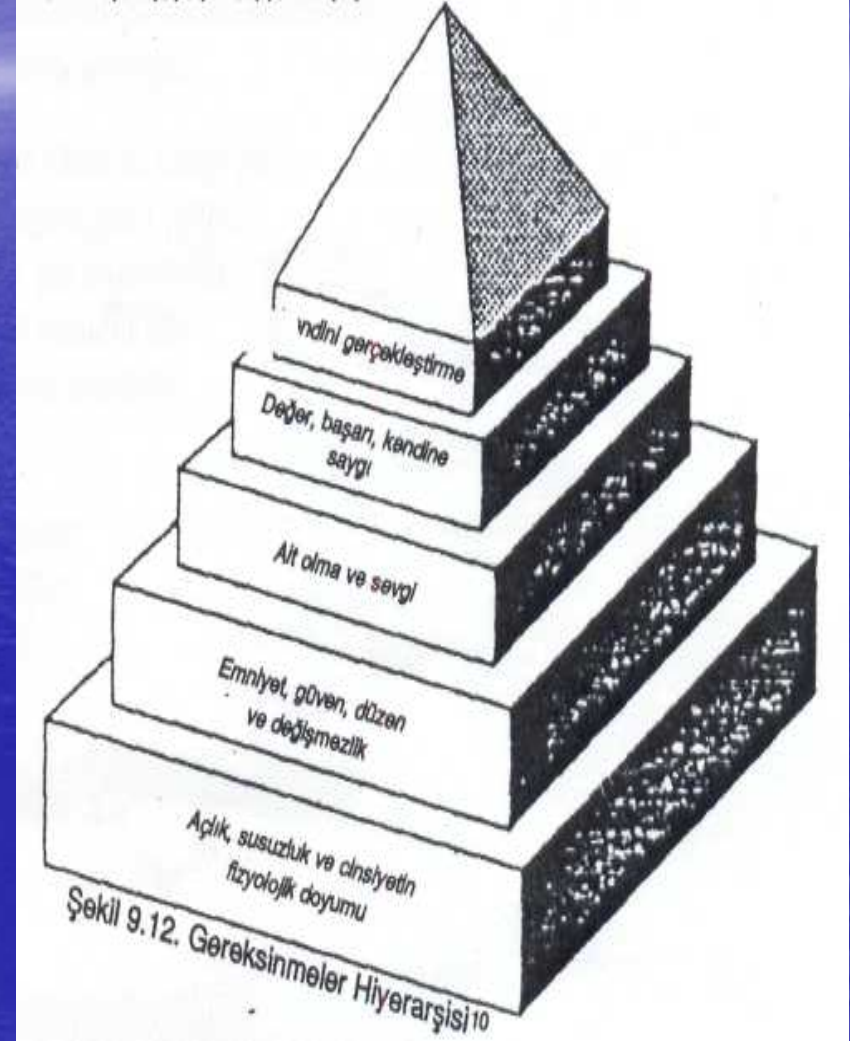
Gereksinimler bir piramit gibi birbiri üstüne merdiven basamağı şeklinde çıkan hiyerarşik bir düzen içinde sıralanmıştır. Temeldeki bir gereksinim karşılandıktan, birey daha üstte yer alan gereksinimlerden etkilenmez. Alt düzeydekiler belirli bir düzeyde doyuma ulaştınca, üst düzeye hazır hale gelir. Görüleceği gibi alt düzeydeki ihtiyaçlar yaşamımızda daha çok yer kapsar.

Şekilde görüldüğü gibi piramidin en altında açlık, susuzluk, cinsellik gibi fizyolojik gereksinimler bulunmaktadır. Bunlar bütün canlılar tarafından hissedilmekte olup, karşılandığında ortadan kalkmaktadır.

Bundan sonra kişinin kendini güvende hissetme gereksinimi gelmektedir. Bu gereksinimin karşılanmamış olması yaşamın amacının güvenlik arayışı haline gelmesine yol açabilir; karşılanması ise insanlardaki kendilerini tehlikede hissetme duygusunu ortadan kaldırmaktadır.

Güvenlik gereksinmesinden sonra ait olma ve sevgi gelmektedir. Bunun karşılanmaması yabancılaşma, yalnızlık gibi duyguların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Burada Maslow'un sevgi ve cinselliği ayırdığı, cinselliği fizyolojik gereksinimler grubuna koyduğu dikkati çekmektedir.

Ait olma ve sevgi gereksinimleri karşılandıktan sonra saygınlık ve statü gelmektedir. Burada güç, başarı, yeterlilik, ustalık, bağımsızlık isteklerinin yanı sıra prestij, statü, ün, saygı görmek yer almaktadır. Bunların karşılanmaması aşağılık, zayıflık ve çaresizlik duygularını ortaya çıkarmaktadır.

- Bu gereksinmeden sonra kendini gerçekleştirme gelmek-tedir, insanlar kendi doğalarına uygun davranabilen ve Maslov'un de-yimiyle "neyi olabiliyorlarsa onu olmalı". Maslow'un tanıdıkları, öğrencileri, ar-kadaşları ve tanınmış kişiler üzerinde yaptığı çalışmalar sonucunda saptadığı özellikler söz konusudur. Bu özelliklerin Rogers'ın tam verimlilik ve ruh sağlığı ölçütleri ile benzeştiği görülmektedir: gerçekçi olmak, kendini, başkalarını ve do-ğayı olduğu gibi kabul etmek, problemlerin çözümüne dönük olmak, özerk ol-mak, derin kişiler arası ilişkiler kurmak, doğal olabilmek, amacı araçtan ayırabilec-ek, insanlara karşı empati, sempati ve acıma duyguları geliştirmek, içinden geldiği gibi davranmak, mizahtan yararlanabilmek, özel ve yalnız yaşamdan zevk almak, verimli ve yaratıcı olmak gibi. Bu özellikleri Maslow, kendini ger-çekleştiren bireyin nitelikleri olarak görür.

- Maslow, bu gereksinmelerin dışında bilme-anlama ve estetik gereksinmelerden de söz etmektedir. Bilme-anlama; bilgi edinme, evreni tanımaya çalışma, dünya-daki güvenliği sağlama Harını araştırma gibi gereksinmelerdir. Sürekli olarak bilinmeyi bulmaya, açıklamaya çalışan kişiler vardır. Bilme-anlama gereksin-mesinin karşılanmaması, bu kişileri rahatsız edebilir. Estetik gereksinmeler ise bazı insanların çirkinlikten, düzensizlikten rahatsız olmaları, düzenden, denge-den ve güzellikten, güzel ortamlarda bulunmaktan hoşlanmaları şeklinde ortaya çıkmaktadır.

- Bu gereksinmelerin üst düzeyde yer alan "kendini gerçekleştirmenin kapsamında var olduğu kabul edilir.

Gereksinmeler Hiyerarşisinin Eğitim Açısından Doğurguları

- Maslow'un gereksinmeler hiyerarşisi eğitim ortamına uygulandığında, önce-likle öğrencilerin aç, susuz, uykusuz, yorgun olduğu ya da sınıf ortamının soğuk veya çok sıcak, havasız, rahatsız olduğu durumlarda onların dikkatli bir şekilde ders dinleyebilecekleri ve derse aktif olarak katılabilecekleri düşünülemez. Ön-celikle temel fizyolojik gereksinimler karşılanmalıdır.
- İkinci olarak öğrencilerin tehdit, alay, acımasızca eleştiri olmaksızın görüşlerini aktarabilecekleri ortamlar oluşturulmalıdır. Güvenlik gereksinmesi korkunun, kaygının olmadığı, dersin başında hedeflerin açık bir şekilde belirtilerek motivas-yonun sağlandığı, değerlendirmenin objektif yapıldığı ortamlarda duyurulabilir. Ayrıca sınıf içinde uyulması beklenen kurallar da açık ve net olmalı, eklenecek kurallarda öğrenci görüşleri alınmalıdır.
- Ait olma ve sevgi gereksinmeleri ise öğrencinin okul ortamında sınıf tarafından benimsendiğini hissetmesi, öğretmeni ve arkadaşları tarafından sevildiğini bil-mesi durumunda, doyurulabilmektedir. Öğretmen yapabildiği ölçüde öğrencileri ile tek tek ilgilendiği gibi sınıf içi etkileşimin olumlu olmasına da özen gösterme-lidir.

- Öğretmenlerin öğrencilerinin yeteneklerini bilmeleri, olumlu yönleri ve davranış-larını ödüllendirmeleri onların kendilerine saygı duymalarını, diğer arkadaşları tarafından takdir edilmelerini sağlayacaktır. Böylece öğrencilerin ştatü ve say-gınlık gereksinimleri karşılanabilir. Öğretmen, öğrencilerin başarılı yönlerini pe-kiştirip onların olumlu bir benlik kavramı geliştirmelerine yardımcı olmalıdır.
- Bu temel gereksinmeler karşılandıktan sonra, öğrencilerin kendilerini gerçekleşt-irme gereksinmesi yönünde motive oldukları görülecektir. Dolayısıyla öğrencilerin yeteneklerini sonuna kadar kullanarak istedikleri yere gelmeleri ve hedefleri-ne ulaşmaları söz konusu olabilir.*Bu hiyerarşide yer alan gereksinmelerin, bizim eğitim sisteminde ne kadar dik-kate alınabildiğini tartışınız.*
- Öğretmenlerin, öğrencilerini tanımaları ve içinde buldukları aile ortamı ile kül-türel değerleri bilmeleri, onlar için hangi gereksinmelerin ağırlıkta olduğunu fark etmelerine yardımcı olacaktır. Bazı kişiler için sosyal ilişkiler kurarak insanlarla yakınlaşmak, güvenlik gereksinmesinden önce gelebilir. Sonuç olarak öğret-menler bireysel farklılıkları dikkate almak durumundadırlar.

